

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan, izvemši ponedeljke in dneve po praznicah, ter velja po pošti prejemati za avstro-ogerske dežele za celo leto 16 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za celo leto 13 gld., za četrt leta 3 gld. 30 kr., za en mesec 1 gld. 10 kr. Za pošiljanje na dom se računa 10 kr. za mesec, 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele toliko več, kolikor poština iznaša. — Za gospode učitelje na ljudskih šolah in za dijakove velja znižana cena in sicer: Za Ljubljano za četrt leta 2 gld. 50 kr., po pošti prejemati za četrt leta 3 gld. — Za oznanila se plačuje od četiristopne peti-vrate 6 kr., če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr., če se dvakrat in 4 kr. če se tri- ali večkrat tiska.

Dopisi naj se vose frankirajo. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Ljubljani v Franc Kolmanovej hiši št. 3 „gledališka stolba“. — Opravištvu, na katero naj se blagovoljivo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne reči, je v „Narodni tiskarni“ v Kolmanovej hiši.

Telegrami.

Peterburg 8. novembra. Iz Kūrūkdare se 6. poroča: Ko so Rusi pred Karsom pozicije zaseli, da bi nove oblegovalne baterije nastavili, naredili so Turki oster izpad, ali bili so odbiti, da so v neredu šli nazaj. Rusk oddelek je šel v fort Hafiz-paša, tam mnogo razdejal in se vrnil z malimi izgubami.

Carigrad 8. novembra. Telegram Muktarjev iz Erzeruma 5. t. m. potrjuje, da so Rusi v nedeljo prijeli Turke; da so bili od kraja odbiti, ali ko so prijeli centrum, ki je imel nepopolna brambena sredstva, ubegnili so Turki in so se umaknili v utrjene prostore v Erzerum nazaj, kjer se pripravljajo na brambo.

Belgrad 8. novembra. Porta je Srbiji poslala noto, v katerej terja, naj Srbija svojo vojsko z meje nazaj potegne, sicer žuga z energičnimi koraki.

London 7. novembra. „D. Telegr.“ se iz Erzeruma 6. t. m. poroča: Nasledek večrajšnjega boja je splošna zmešnjava v turški vojski. — „Daily Telegr.“ depešo tako tolmači, kakor da Turki mislijo Erzerum Rusom prepustiti.

Atene 6. novembra. Cela vojska v taboru pri Tebnah je dobila ukaz marširati na turško mejo. Konjica je uže na potu.

Svištovo 5. novembra. („Pr.“) Uskoki iz oddelka Reuf-paše popisujejo stanje turške vojske v Šibki in Tundži dolini kot zelo slabo. Vsega manjka za prezimovanje. Dosti vojakov je bosih in brez plaščev. Lakota in bolezen

kraljuje pri njih. Tudi mej prebivalstvom je velika beda. — Osman-paša je podil ljudij iz Plevne, da bi lažje dalje hranil svojo vojsko, a Rusi ne puste nikogar iz mesta ven.

Vojska.

Zmirom turkoljubna nemška „N. fr. Pr.“ je močno huda na armenske prebivalce Erzerumske, da se Muktarju branijo oblegovani biti. Ona jih zmerja, da so trogloditi in ne razume, kako se morejo za svoje ničeve podzemeljske hiše bati, in da se nečejo dati postreljati za ljube Turke. Ali, kakor turški telegram iz Carigrada poroča, ugnezdil se je Muktar po svojem priznanem drugem bežanju v Erzerum in ga bode braniti izkušal. Sami turški prijatelji prorokujejo, da se Erzerum ne more dolgo braniti, ker je slabo utrjen.

Iz Bukarešta poročajo 7. nov., da še zmirom nove ruske vojne čete skozi Rumunijo marširajo na bojišče.

O rumunskih vojaki je ruski general Krilov v svojem dnevnem povelji jako pohvalno izrekel se.

Včeraj je telegram poročal, da so Rusi zaseli Jablanico. Pomen tega vzetja je velik, ker od tod imajo Rusi odprto postransko staro rimsko cesto v Sofijo, kjer je Mehemet Ali-paša zdaj dobil nalog novo vojsko organizirati, da bi Rusom zopet cesto vzel in v Plevno prišel Osmanu na pomoč, kar nihče ne misli, da bi se zdaj še posrečiti moglo.

Požrtvovalnost ruskega naroda se vidi na pr. iz članka ruskega cerkvenega lista „Sovremennosti“, ki pravijo, naj se, če bode treba, iz ruskih cerkev dá vse staro in

nerabljeno zlato in srebrno orodje, da bode država denar za osvobojenje kristijanov lila iz njega, pa bode tako ogromno mnogo dobila, da jej ne bode treba nikogar nadlegovati.

Angleški list „Daily News“ dobiva iz Sire 4. t. m. od svojega dopisnika v Muktarjevem taboru telegram, iz katerega posnemljemo kako strašno so bili Turki razbiti. On piše to-le: 14. oktobra smo zapazili, da je 25 ruskih bataljonov naše desno krilo obšlo. Popoludne so jeli streljati. Rusi so naskakovali na grič, kjer je bil Muktar-paša. Ta je poslal vso svojo prtljago v Kars. Dne 15. okt. so pričeli Rusi prijemati Evrarbatesi, ter so ga tudi vzeli. Muktar se je začel s svojim štabom umikati proti Sivri-Tepe; 30 bataljonov s 25 topovi je pri tem izgubil, ker bi bili ti jedino samo po poti ob Evrarbatesiju mogli uiti, a ta je bila uže v ruskih rokah. Ob 3. je vse Turke popadel paničen strah in v velikem neredu so bežali iz svojih utvrdb Sivri-Tepe; pešci in konjica so vsi zmešani dirjali proti Vizinköju in Karsu. Vrsto pešcev z nasajenimi bajoneti so bili postavili pred bežečo svojo množico, da jih ustavi, a to je pomagalo le malo časa. Preplašeni begunci so celo na svoje ljudijelistreljali, ker to jih ti ustavljali na potu. Meni je Hussein-bey, zapovednik konjici v Karsu, nameril svoj revolver na čelo, ter zahteval, da grem nazaj. Nu, nekov pobočnik mi je še ob pravem času rešil življenje, ter me osvobodil. Neredna konjica je bila kar vsa divja in, ko nij bilo drugače, jela je z meči prodirati pot in mnogo jih je na ta način storilo smrt. Arabci, iz Orfa in Alepa, bežali so

Listek.

V Milanu.

(Iz ruskega.)

Meseca januarja 1873. leta — tako piše znani Poljak, profesor na Ruskem, B. de Courtenay — sem se zanimal z učenjem nekaterih, Gorici bližnjih, slovenskih govorov, ter uredoval svoje nabrano gradivo. V februarju se odpravim v Milan, z namenom, seznaniti se in poslušati predavanja enega najimennejših lingvistov, ta je G. J. Ascoli.

Ascoli je redni profesor lingvistike v Milanski akademiji nauka in slovesnosti (Accademia scientifico-letteraria), katera nij nič drugega, kot historično-filologični fakultet Pavijanskega vseučilišča. Cilj ima po eni strani obrazovati dobre profesorje klasične filologije, historije in filozofije, po drugi strani pa, vzgojiti strokovnjake, sposobne zanimati se samostojno s historičnimi in filologičnimi vedami.

Predavanja v akademiji se delijo na lek-

cije (lezioni) in tako zvane konference (conferenze). Lekcije so odprte tudi za občinstvo in trpijo samo eno uro; k dvournim konferencam imajo pa dostop samo dijaki, ker so tu dolžni odgovarjati na vprašanja profesorja in tedaj bi jih morebiti omejevala priučnost drugih oseb.

Ascoli se je pečal samo s konferencami, vsaj v teku 1872/3. akademičnega leta. Bil bi tedaj meni, kakor tujcu, zaprt dostop k njegovim predavanjem, vendar je bila izjema, da so mi dovolili posluševati se jih.

Na svojih konferencah je Ascoli razlagal v tem letu dva predmeta: 1. Primerjajočo morfologijo indo-italo-grško (Morfologija comparata indo-italo-graeca) in 2. praktična vprašanja o zadevah romanskih jezikov (Esercizioni romanze). A za ta dva kurza nij gotovih ur, zmirom se meša, tako, da dijaki nikdar ne vedo, kaj jim bo predlagal profesor v prihodnjih dveh urah. Vsakikrat izbere tedaj predmet, koji se mu zdi. Dijaki vedo samo, da, na primer, v ponedeljek od 11—1 ure bo čital Ascoli, kaj da mu bo ravno všeč, jim je po-

polnem neznano, pripravljeni morajo biti, kakor k enemu in istemu predmetu, na primer, primerjajočej morfologiji, čestokrat pa nasprotno, največkrat se pa zgodi, da se prvi del konference porabi za primerjajočo morfologijo, drugi pa za romanske vaje.

Navod predavanja primerjajoče morfologije je večji del sintetičen: on obstoji v sistematičnej razlagi posameznih javljenj, sankrita v primeri z dotičnimi prikaznimi grškega in latinskega jezika, kjer se ozira, če je na mestu, tudi na druge evropske jezike. Vendar se profesor dostikrat obrača k dijakom z vprašanji, ki imajo namen tem živeje predstaviti njih umu to ali ono prej razloženo istino, koje je neobhodno treba znati, da se razume, kar sledi.

V času mojega 2 1/2 mesečnega prebivanja v Milanu je Ascoli prečital sledeče oddelke primerjajoče morfologije: sufiksi, ki služijo za obrazovanje imen in glagolov; osnove sedanjega časa in njih razdeljenje na razrede, različnost časov posebnih in občnih, obliki dejanski (activum) in srednji (medium), prvotne

prvi. V Karsu je bilo vse prestrašeno. Prebivalci mesta so v celih krdelih bežali. Rusi so se pomaknili naprej, ter odrezali to mesto od Erzeruma. Muktar je 16. oktobra zjutraj za rano prispel v Kars, dne 17. pak jo je z 2800 vojakov potegnil proti Bardesu. Jaz sem z njim govoril. Pravil mi je, da so Rusi ujeli 12.000 vojakov, 25 topov in mnogo višjih oficirjev. Njega vojska je strašno neredna in spačena. Da bi se Kars še dolgo držal, nikakor nij misliti. V njem je le še malo živeža, a 4000 bolnikov in ranjenikov. Drv za kurjavo nemajo od nikoder več vzeti.

Ječa in šola na Slovenskem.

„Naša zdašnja policajna država, katera ubogo nezakonsko mater, ki svoje, revnemu življenju morebiti odločeno, nezakonsko dete v prvem sramu ter obupanji od sebe vrže, na dolgo časa zapre, ne vpraša potem, kako se toliko njenih bodočih državljanov v letih prve mladosti telesno in duševno muči. Njej so otroci le lastnina staršev, kateri otroka tako lahko grdobo, kakor poštenega državljana izgojé. Ako pa je grdoba enkrat tu, potem naša država kmalu z verigami, ječo ter z vešali prihití, da svoj lastni greh na nesrečnem bitju kaznuje!“ Tako filozof-naravoslovec dr. Büchner. Dosti resnice je v teh besedah. Idimo s tem navodkom po Slovenskem in pohodimo nesrečne kraje, kjer naša družbina skvarjene svoje družbenike shranjuje. Videli bomo v njih zločince za vsako točko našega kazenskega prava in po nekaterih krajih toliko zločincev, da za obseg kake okrajne sodnije komaj jeden sodnik zadostuje, da prve preiskave vodi, manjših grešnikov neštejoči. Ženstvo je mnogobrojno zastopano, ono ženstvo, ki v družbi sè sveto roko plamen lepih čutil gojiti, ono ženstvo, ki nam mlajši zarod izgojevatí ter z mehko roko blažiti ima, kar moška trda nikdar tako ne more, ono ženstvo, ki je temeljni kamen človeške družbe, ki hoče v Evropi živeti! In mlade steblice drevesa narodnega shranjuje ječe; odlomljeni so; črv jih je zgloidal; krepki poštene možje bi lahko bili, ker večina teh nij neumna; in starejši možaki z žalostno zgodovino na obrazu hojevajo divje gledajoči po omazanih prostorih njenega stanovanja; in —

ne rečem iz vseh teh, pa vsaj polovice teh bi se dalo kaj boljšega napraviti!

„Rohes Volk,“ divji narod, pokvarjeno ljudstvo in še več takih odgovorov bere v naših ječah sovražnik našega ljudstva; prijatelj slovenskega naroda, človeka sploh, ne. Naš narod nij divji, tudi nij preveč pokvarjen; njegov značaj je slovansk in ta je mehak: „Moll“ in ne „dur“ je značaj naših narodnih melodij, in naše narodne pesni nemajo nič grdobnega; naivno se glase in to je glavni kriterij za značaj ljudstva. Naše ljudstvo je gostoljubno, prijazno, malo res lehkomišljno kakor njegovi ženijalni sinovi, pa tudi divje ne, temveč jako ponižno. Ali naše ljudstvo je gmotno ubogo, ker akoravno mu je krasen dom in plodonosna zemlja, ima prosti narod le malo svoje zemlje v svojej lasti in graščine imajo na sto in sto oralov zemlje in mej majhnimi bajtami dvigajo ponosno poslopja večjidel tujerodnih velikoposestnikov svoja slemena ven v lepe kraje slovenske domovine. Dosti ravno nij še časa preteklo od 48. leta, katero je videlo sankcionirati to delo sedanjih pravdnikov. Bog jim daj nebesa, pa na Slovenskem so slabo merili! Ubog je prišel Slovenec iz oklepov fevdalizma ter absolutizma in kultura in ž njo spojeno večje blagostanje je drevo počasne rasti: Slovenec tudi na svojej četrtinki polja nij mogel čudov delati, akoravno je dosti resnice v tem, da lačen, ubog človek prej do boljšega stala pride nego sit. —

V novejšem času prišel je Sloven v novodobno šolo. Štiri razrede mora dovršiti in od 6—14 leta kulturo cepiti. Tu bi se lahko reklo, no zdaj se bo po gori navedenem Büchnerjevem stavku kultiviral, zdaj ne bode več toliko kandidatov ječe. Res je, naš Slovenec je najedenkrat, kakor vsi Avstrijci, prišel iz bolj patrijarhaličnih razmer v bolj trušne, iz nevednega v bolj kultiviran čas; več potrebuje za duševni in telesni želodec in kakor se je malo učil, čas, svetovno vršenje ga je postavilo, morebiti podavši mu širši duševni obzor, na drug stališ, na katerem naš neomikaneč včasih lopovo ali zanikrnežovo parolo deklamira: živ ne morem pod zemljo, delati ne vem, ovseni kruh zdaj še pes ne je, alo, ukradi! Mali naš posestnik ima po lepej slovanskej navadi najmanj 6 otrok; je-

den ostane doma, drugi vzamejo potni les. Hlapcev, dekel ne treba dosti; posestnik četrtrtine posestva sam vse opravi in če hlapca vzame, — par škorenj in par goldinarjev; — zlodej; v vasi je mesto prejšnje jedne krčme, več gostilnic, tabak, boljše krilo i. t. d. — Delaj! — Kje, kako! ker izgojeni so ti mladiči, joj, dobro! Ubogi starši so jim morda ubogo malo kruha pridelali; za izgojo, katera vsaj mater potrebuje, ki se preveč za bórni kruh ne peča, koliko se je v naših bajtah zgodilo! Srajco, hlače zjutraj fantek obleče, in: „selbst ist der Mann!“ — Vzraščena oče k delu priganja, potem ga pušča, delo storivšega, spat v hlevu, ali razsajat po okolič; blažiti ga, izobraževati ga ne more; s čem neki, sam nič ne ve! Da, da! šola, šola, izgojevališče dobrih nprav, poštenih ljudij, se deklamuje! Ah, kako srčno rad bi tudi jaz rad taisto vsklikno! Ali ne morem. Slovenec sem in na Slovenskem študiram naučnega našega ministra gosp. Stremayrja govor pri slovesni predavi šolskega poslopja v Krškem 15. okt. 1877.

Kacih 40—50 učencev ima kak učitelj v naših ljudskih šolah podučevati. Tem vsem je, kakor sem uže gori povedal, po večjem doma roka staršev malo ali nič pogladila lase. Učitelj! če moreš coprati, napravi mi poštene fante iz vseh teh! Nekaj bi res spravil vkup, če bi smel učence vsega v materinem, v jeziku, katerega otrok uže z doma prinese, učiti; ti bi to, kar v 8. letih komaj storiš, storil v štirih in ti bi imel potem časa dosti, da blažiš učence, da jih podučevaš v marsičem družem, kar sicer v geografiji ne stoji, kar si pa mladinec zapomni za življenje, podučevaš v čem koristnem, sadje, živinoreji, — seveda sam moraš tudi kaj vedeti! Pa ti si reva, učiti moraš: riba-fisch, miza-tisch, trebuh-bauch, in v tretjem in četrtem razredu učiš svoje papagaje meridijane, ekvator, Hanibala, cesarja Franca, ki o konstituciji nič nij hotel vedeti, in potem utegneš doživeti to velikansko srečo, da tvoj izgojenec kazenskemu sodniku protokol podpiše, in da ga vendarle, akoravno blažilnih par nemških stavkov govori, — najdeš v ječi. —

Narava mi je, hvala bogu, podala nekaj ostrega jezika! Tu na tem mestu bi opra-

in poznejše osobne končnice glagolov, spreganje posebnih časov, kakor sedanjega, nedovršenega (imperfectum) in vlevnika, slednjič pa spreganje splošnih časov, to je, dovršenega (perfectum), prihodnjega (futurum), aoristov, itd., vse, seveda, v dejanskej in srednjaj obliki. Vse forme, ki so se na to ozirale, je spisal profesor na desko.

V zadevah romanskih jezikov (Esercizioni romanze) je posebno znamenit skoraj čisto analitični način predavanja; ono obstoji v samostojnem obravnavanju tega ali družega romanskega narečja, kojega ima profesor ob času konference z dijaki, ali bolj prav, dijaki pod rokovodstvom profesorja. Da podam jasen pojem o takih vajah, naj opišem te iz njih, ki so se vršile v mojej pričujočnosti.

Naloga je naučno izsledovati in razdeliti fonetične posebnosti piemontskega narečja. V ta namen se čita knjiga: „Il libro de Salmi di David, da Giovanni Riodati, 1840, 'L liber di Salm de David: tradont en lingua piemounteisa“ (knjiga psalmov Davida, prevedena na jezik piemontski) in pri čitanju se je oziralo

na vse v fonetičnem pogledu znamenite besede. Fonetično-etimološke procese in piemontske besede z njih izpeljavo je pisal profesor jasno na desko, vedno spraševani in odgovarjajoči dijaki so bili pa dolžni dejansko in pazljivo se udeleževati. A vse to še ne zadostuje, da se doseže pravi namen tacih vaj. Da bi tak uk prinesel dejansko, ne samo mimogredočo korist, je moral vsak dijak imeti dovoljno število polulistov navadnega papirja, na koje je zapisoval izsledovana slova. Tako na pr. se zapisujejo na en list vsi slučaji piemontske spremembe glede osnovnega romanskega (to je latinskemu sorodnega) naglašene a, na drugi list vse piemontske besede, ki se vjemajo z latinskim, a brez poudarka, na tretji spremene naglašene in dolzega latinskega e, na četrti — naglašene kratkega e, na peti — z e brez poudarka itd. Dovoljno število besed, zapisanih v ta ali oni predal, pripomore, da se postavi občni zakon, kako se vjema latinski zvok s piemontskim. V slučajih pa, kadar izbranih primerov iz čitane knjige nij bilo dovolj, da bi se postavil

točno omejen zakon, iskale so se še besede v velikem piemontskem slovarju: „Vocabolario piemontese italiano del professore di grammatica italiana e latina Michele Ponza. Edizione quinta. Pinerole 1859.“ Na tak način so se pretresovale v splošnih črtah fonetične posebnosti piemontskega narečja, potem je pa Ascoli prešel ravno tako k izsledovanju narečja genoveškega. Na koncu ima vsak dijak v rokah svoj lepo sestavljen zapisnik, katerega pred skušnjo samo malo preštudira, da ima veren in točen pregled. Korist tacih vaj za samostojni trud dijakov, ki se želijo posvetiti dialektologiji, je pač očitna in neovrgljiva.

Kakor pri dialektoloških obravnavah, tako sem tudi pri romanskih vajah sledil Ascoliju z najbolj živim zanimanjem. Razun tega sem večkrat imel čast pogovarjati se s tim znamenitim učenjakom, ter sem pridno čital razne njegove spise, posebno pa neposredno se tikajoče vprašanj, s kojimi sem se tačas pečal. Mej taka spadajo sledeča: 1. kratka razsodba, tiskana v Milanskem časniku „Politecnico“ za marec 1867 leta (tu govori

vičeno najljutejše zaupil na ušesa vam ljudem, ki vidite le v nemški ljudski šoli na Slovenskem vso srečo slovenskega naroda, da naša ljudska šola nič ne zmanjšuje števila kandidatov ječe. Pa ne smem, naša tiskovna sloboda je močna. Ne smem trušiti! A potožil bom to geniju slovenskega naroda, ki bode morebiti le še rešil Slovenca. S—c.

Ali pojde Srbija v boj in zakaj?

O položaju Srbije in načelih njenega udeleženja vojske ima novosadska „Zastava“ v listu od 4. t. m. iz Beograda dopis, kateremu se jasno vidi, da je izšel iz roke dobro podučena vladnega srbskega izvirja ter se glasi: „Kolikor bolj raste upanje, da se bode turška vojska skoraj popolnem morala podati zmagovalcem Rusom, toliko bolj raste povsodi tudi zanimanje, kaj misli Srbija. Svet ugiblje in si beli glavo, a ne ugame ničesar prav. Kakor listi govoré, treba je bilo že davnej Srbiji prijeti za orožje, česar pa vendar še do danes storila nij. Ti časniki, brez zamere! — so bili lažniki. Kako stoji z akcijo? Na to vprašanje je težko precizno odgovoriti. Ako hočete soditi po pripravih, moram priznati, da se v tem ne počiva, ali vendar mi nij jasno, zakaj nekateri mislijo, da je vojska tako blizu, ter da se ne da odlašati še nadalje. Rusija bi htela, da vojuje Srbija, a nje vojske poveljniki v Gornjem Studenu še sami ne vedó, kaj hoté. (!?) Rusija se brani ter neče z obema rokama prijeti ter izvršiti svojega programa, in dokler tega ne stori, Srbija ne more stopiti v boj. Valjda ne bode dolgo trajala ta nedoločnost. Vse je odvisno od Rusije. Ako Rusija hoče, da gre Srbija v vojsko, prišla bode ta za orožje. Zmaga ruska pak mora biti ob jednem naša zmaga. Srbija mora biti v tem na čistem, kaj z bojem pridobode, ali da se vsaj Rusija zaveže skrbeti, da zadobode narod srbski jedinstvo in svobodo. Na prazna obetanja se ne more Srbija spustiti v vojsko, naj se ta dokonča kakor si bode. Tako bi mogla ravnati četa vstajnikov, ali nikakor ne vlada, katera je za svoje korake odgovorna zemlji in narodu. Noben nje voditelj ne išče prilike, da bi si nakopal na ramena tako silno

breme, s katerim bi si obtežil svojo vest. Mi smo za vojsko, a ne za vojsko, katera bi bila Srbiji na sramoto. Za drugo ne bomo luščili kostanja. Mi hočemo vojsko, ker Bosna še nij srbska; — a treba je pridobiti preje Rusijo za naš program. Na tem je ležeče vse — in tudi to: kedaj pojdemo v vojsko. Jaz mislim, da bode po tem lahko sodili, kako in kaj je pri nas z vprašanjem o vojski. Ako se razreši ta uporna točka, potem imamo vojsko pred vratmi. Po pripravljenih pak se ne more nič sklepati, kajti tudi pripravljena more Srbija dolgo časa v miru živeti. Tedaj, vse je odvisno od Rusije — mir, vojska in čas, kedaj se prične. Kadar nas ona pokliče za zaveznike, poslušali je bomo. Ali bode si kakor hoče, mi vemo, kaj nam je Rusija in tega ne moremo nikdar lahko pozabiti.“

Politični razgled.

Notranje dežele.

V Ljubljani 9. novembra.

Uradna „Wien. Ztg.“ prinaša ministersko naredbo, vsled katere so staro-katoliki (ki ne verujejo v papežovo nezmotnost) priznani od države kot opravičena verska zadruga.

V skupnem *voinem* budžetu za 1877 se zahteva večja svota za izpremembo trdnjavskih dozdanjih kanonov v Uhacijske iz jeklene bronce.

V *ogerskem* zboru je bila 8. t. m. sprejeta predloga o banki z 210 glasovi proti 109 po generalnej debati. 125 poslancev pa navzočnih nij bilo. Torej je bilo vse ono dveletno magjarsko kričanje po svoji lastnej banki prazno vpitje.

Vnane države.

V *Carigradu* si ne upajo vsega povedati, kako jim gre na bojišči. Hočejo tudi pozornost občinstva odvrti od bojišča, za to so naredili govorice o nekej „zaroti“. Zaprlj so torej nekaj ljudij in jih obdolžili, da hote postaviti prejšnjega saltana Murada namesto zdanjega Hamida.

Na *Angleškem* so ta teden zopet ministri javne govore govorili, največ o orientalni stvari, katera Angleže tem bolj peče, čem slabše se Turkom godi.

V *francoske* zbornici je bil 7. t. m. pri odpiranju zbornice namesto starega Raspaila, ki nij bil navzočen, Desseaux iz Rouena, star 97 let, starostni predsednik. On spada med tiste, ki so prisego odrekli Napoleonu III., torej je star republikan. Odprl je zbornico s pohvalo Thiersa in s klicem: ži-

vla republika in mir! Republikanska stranka je ta klic navdušeno sprejela. V tem klicu je očitano, da bi bila Mac-Mahonova politika Francosko v prezgodnjo vojsko zavlekla.

Dopisi.

Iz Črnomlja 24. oktobra. [Izvirni dopis.*] Dovolite mi, gospod urednik, da vas nadlegujem danes s prošnjo za juridičen svet, kateri bi bil, kakor bode sami izpredvideli, gotovo tudi za javnost, ter bode marsikomu v enakem slučaju mnogo koristil. Letošnje jesen in posebno meseca oktobra, ko so se iztirjevali davki po raznih eksekucijah, zgodilo se je tudi pri nas, da je dotični komisar, odposlan od okrajnega glavarstva ali davkarstva, v dveh krajih zarubil ter prodal grozdje iz vinogradov, katerih lastniki so bili na dolgu z davščino. Nam se dozdeva, da tega postava nikjer ne veleva, sicer bi se bilo to že mnogokrat zgodilo. Prosimo torej, posebno z oziranjem na to, ker je mogoče, da se je kaj enakega tudi že drugod godilo, za svet, kaj je dotičnikom storiti. Pisal bi vam rad tudi še nekaj o „ponočnih lovih“, pa naj bo dovolj, da jih samo omenim, ker spadajo zopet na drugo stran.

(Državlanski zakonik v §§. 294 in 295 določuje, da so poljski pridelki, dokler od tal, kjer so vzrastli, nijso ločeni, deli nepremakljivega blaga, in torej juridično neločljivi. Dvorni dekret od 7. aprila 1826, števil. 2178, pak glede na prej omenjene paragrafe strogo določuje, da se taki poljski pridelki, ki še nijso ločeni od zemlje, in tudi tako zvani fundus instructus, ne sme za se eksekvirati, nego samo z nepremakljivim posestvom vred in po postavnih določilih, ki uredujejo rubežen nepremakljivega blaga. Za to pa so kompetentne samo sodnije. Naš svet je torej: Nastopiti pot postavne pritožbe proti dotičnemu uradu, ali pak, kar bi sigurno boljše in določnejše bilo, uložiti proti eraru pravilno tožbo pri sodnji. Mogoče tudi, da je bilo vse le pomota, a mi vendar pri tem obračamo tudi pozornost naših državnih poslancev na ta dogodjaj.

Uredn.)

*) Po naključju se je zakasnil ta dopis, a pri našamo ga, ker bode gotovo ob vsakem času — zanimiv. Uredn.

me drugim o Slavjanih moliške grofije v južnej Italiji), potem 2. „Studj critici di G. J. Ascoli. I. Cenni sull'origine delle forme grammaticali — Saggi di dialettologia italiana — Colonie straniere in Italia — Fragmenti albanesi — Gerghi. Dagli Studj orientali e linguistici, Fasc. III. Gorizia. Tipografia Pater-nolli 1861, in 3. Archivio glottologico italiano, diretto da G. J. Ascoli. Volume primo, con una carta dialettologica. Roma, Torino, Firenze, Ermanno Loescher 1873. 8°. str. 556. — Poslednje delo je prvi zvezek zbornika, pri katerem se bodo razun Ascolija udeležili tudi razni drugi učenj, ki se zanimajo z opazovanjem italijanskih govorov, ali pa z govori družih narodov, živečih na italijanskih zemljah, to je, razen italijanskega kraljestva, tudi v sosednjih provincijah Francoske, Švice in Avstrije, koje štejejo sami k Italiji.

Prvi zvezek tega, tako rekoč dialektologičnega časopisa, ki je dosihmal prišel na svetlo, je ves iz peresa Ascolijevega. To je prav podroba in točna karakteristika fone-tičnih posebnostij tako zvane Ladinske proge (Zona Ladina), to je skupine teh romanskih

narečij, koja, dasi so mej soboj v dovoljno bližem rodstvu, ne morejo biti prišteta ne k portugalskej, ne k španskej, ne k francosko-provensalskej, ne k italijanskej in slednjič ne k rumunskej družini romanskih narečij in govorov, in sostavljajo posebno samostojno celoto. Ta posebna romanska skupina obstoji iz tako imenovanih Grizonov ali Griždonov v Švici, iz Ladinov v Tirolah, in iz Furlanov, ki živijo v severo-izhodnej strani bivšega benečanskega kraljestva (pri Vidmu) in v jugo-zapadnej strani goriške grofije. S pregledovanjem fone-tičnih posebnost teh Ladinskih narečij je zvezal Ascoli tudi primerjevanje italijanskih govorov, ki imajo na sebi, po njegovem mnenju, vidne sledi vplivov, kakor jih imajo Ladinska narečja: to so tako zvani govori Ladino-lombardski in Ladino beneški. Mene je najbolj zanimalo opazovanje posebnostij furlanskega narečja, ker so namreč Furlani bližnji sosedje tem Slavjanom, z jezikom kojih sem se posebno počal, in so tedaj tudi, kot sosedje, v jeziku znamenito vplivali na ravno te Slavjane (Slovence).

Čas svojega bivanja v Milanu sem pora-

bil za to, da se dovolj temeljito seznanim z Milanskim govorom, v kojem ne govori samo mestni prosti narod, temuč tudi višji razredi Milanskega občestva. Iz tega namena sem si preskrbel posebni poduk, ter čital dela znamenitega milanskega pesnika, Karola Porte (Carlo Porta).

Samostojno sem se trudil v Milanu dovoljno podrobno razložiti knjigo Schleicherjevo „Laut- und Formenlehre der Polabischen Sprache“, da ono prigrotovim za „Žurnal ministerstva narodnago prosvetčenja“. Razun tega sem se dalje zanimal z obdelovanjem in uredovanjem snovi, ki sem jo nabral na posameznih mestih slovenskih govorov.

V začetku maja sem se vrnil v Gorico, z namenom, dopolniti svoje vede o posebnostih govorov, ki so lastni slovenskemu naseljenju, živečemu v Brdih, na severu-zapadu od Gorice. Nato sem šel v Videm, da dokončam svoje delo, ter se potem podam k benečanskim Slovincem (Slovinom) in v Rezijo, koje hočem podrobno preštudirati v vseh ozirih.

K.

Domače stvari.

— (Slovensko gledališče.) Denes je slovenska predstava z novo veselo igro: „Kolikor glav, toliko želja.“

— (Štipendije.) Uradna „Laib. Ztg.“ razglasa razpis devet in dvajsetih štipendij za dijake.

— (Umrli) je na Dunaji guverner nacionalne banke vitez Pipitz, tast kranjskega deželnega poslanca dr. Zavinskega.

— (Čitalnica ljubljanska) napravi jutri besedo, katere program je: 1. Bellini — Overture k operi „Norma“, svira vojaški orkester. 2. Nedved — „Domovina“, moški zbor s četverosplovom. 3. „O slovanskem narodnem pesenstvu.“ Berilo. 4. Meyerbeer — Fantasia eleganta k „L' etoile du Nord“, solo za violino s spremljevanjem orkestra. 5. Foerster — „Slavček“, Ruska narodna pesen, moški zbor s četverosplovom. 6. „Raja“, deklamuje gospica Kogelova. 7. Zajic — „Putnica kolo“, moški zbor. 8. Brighaldi — Fantasia iz opere „Traviata“, solo za flavto z orkestrom. Začetek ob 7. uri zvečer. K tej „besedi“ uljudno vabi čestite društvenike čitalnični odbor.

— (Vojašk begun.) Ferdinand Jenko iz Spodnje Šiške je 29. p. m. ubegnul od vojakov. On je zidar, in menijo, da je šel v Trst.

— (Ogenj.) S Polja se nam piše 8. novembra: Včeraj po poludne ob 1/4 čez 3 je začelo goreti v Slapah. Zgorelo je gospodarsko poslopje, obstoječe iz poda, svisel in šupe. Škode je precej, ker je bilo notri spravljeno veliko sena in otepov. K sreči nij bilo nobene sape, sicer bi bila lahko vsa vas pogorela, kajti hiše so precej zraven in večidel s slamo krite. Posebno vrolo so se pri tej priliki obnašali delavci, delavke in uradniki iz papirnice, z direktorjem na čelu, ki so s svojo izvrstno brizgalnico precej prihiteli na mesto, in tako tudi hitro pogasili ter pripomogli, da se ogenj nij mogel dalje razširiti.

— (Volka) je ustrelil v Dvoru, pri Novem mestu, Janez Zorec iz Grabna 4. novembra.

— (Učiteljskih kandidatov) in kandidatkinj ne manjka več, učiteljev tedaj tudi ne bo manjkalo, a denarja pa manjka še in ga menda tudi še bo. Te sklepe izvajamo iz tega, pravi „Slov. Uč.“, ker se je veliko kandidatov oglasilo na učiteljska, kamor jih menda ne mikajo toliko prijetnosti (?) učiteljskega stanu, marveč one denarne podpore, štipendije. Tako se je, dandenes ne navajamo še frekvencij naših domačih učiteljskih, za 60 prostih mest v dolnje-avstrijskih učiteljskih (v Dunajskem Novomestu in Št. Ipolitu) 400 dijakov oglasilo.

— (Iz Ljutomera) poroča „Učitelj“. Pri nas se bo letos otvoril 7. razred narodne šole, to je prav za prav 3. razred dekliške šole, ako dobimo za to potrebno moč, namreč podučiteljico. Sedma šolska soba uže bo, tako upamo, prve dni novembra dogotovljena in s potrebnim pohištvom preskrbljena. Imeli bomo potem 4razredno deško šolo in 3razredno dekliško šolo, mladina bode torej po spolu ločena, razen 1. realke, kjer bosta menda vsled njenega zasebnega značaja še zmirom obadva spola zastopana. Razredov bi torej skoro zadosta bilo, in mladine v njih tudi ne bo manjkalo, ako bode zimsko vreme ugodno in ako se bode krajni šolski svet po leti svojih postavnih pravic posluževal. Obžalovati je

pri naši šoli le to, da so šolske sobe zelo pomanjkljive in v treh precej revnih poslopih pospravljene.

— (Mariborska čitalnica) vabi k večerni veselici dne 11. novembra t. l. ob 7. uri zvečer v svojih prostorih v g. Šrameljevi hiši, in sicer na šaljivo loterijo in mali ples.

— (V Celju) so se, kakor „Gosp.“ poročajo, na poziv mestnega župana in deželnega poslanca Nekermanna zbrali tamošnji nemškutarji 31. okt., da bi slovenskim kmetom velikega celjskega volilnega okraja postavili nemškutarskega kandidata. To kaže, da so volitve blizu; ustavoverni Nekermann uže ve, kaj ustavoverna vlada namerjava. Dakle Slovenci, na noge!

— (Brusar hišo užgal) je posestniku g. Glavniku v Obrišu, ker je z tobakom ogenj zatrosil v seno, kamor se je spat vlegel; škode je 1200 gld.

— (Zrele jagode) nabirajo na Konjiški gori; čudna prikazen pozne jeseni, ki je s tolikim mrazom začela!

Razne vesti.

* (Nov denar.) S prvim dnem prihodnjega meseca pride v promet nov papiren denar, namreč: goldinarje in petake dobodemo druge.

* (Umorjen) je bil nemšk telegrafist Henrik Kaiser na službenem potovanju po Turčiji blizu Adrijanopla. Nemški poslanik je ostro na noge stopil, Turčija je obljubila in začela preiskavo.

* (Tolovaji.) Iz Černovice se na Dunaj telegrafira, da je 80 tolovajev na konjih prišlo v moldavsko mestice Damnești blizu Adjuta in mesto oplenilo.

* (Zgorelo) je v Liesingu pri Dunaji v tamošnji fabriki za pivo 10.000 sodčkov piva, z magazini vred. Drugi del velikanske fabrike

je bil rešen. Škode je 200.000 gld. Fabrika je bila zavarevana.

* (Redka navdušenost.) Nek Magjar je — kakor poroča sedmograški list — za svoje turške brate tako vnet, da je v večjem društvu izrekel, da se bode, ako Turki zmagajo, polil s petrolejem in samega sebe užgal, da bode svetil na slavo turškemu orožju.

* (Paša na strehi.) Armenci v Erzerumu in sploh po krajih, kjer zdaj v Aziji Rusi vojujejo, imajo v zemljo skopane hiše, tako, da še po strehi nasujejo prsti in trava raste. Ovce in druga žival torej prav res po strehah na pašo hodijo.

Dunajska borza 9. novembra.

(Izvirno telegrafsko poročilo.)

Enotni drž. dolg v bankovcih	63 gld.	75	kr.
Enotni drž. dolg v srebru	66	95	"
Zlata renta	74	35	"
1860 drž. posojilo	111	75	"
Akcije narodne banke	824	—	"
Kreditne akcije	208	50	"
London	118	85	"
Napol.	9	56	"
C. kr. cekini	5	67	"
Srebro	106	10	"
Državne marke	58	70	"

Lanena olja

kupuje tvornica oljnatih barv

G. Popovića v Zagrebu, ter prosi za najmanjšo ceno in priposlave majhene stekleničice olja na ogled. (319—3)

Samo z nakazanimi novci se more naročiti:

II. snopič

slov. narodnih pesnj.

Na 22 straneh velike 8° obsega 22 manj poznanih, četverglasno upravljenih domačink. Cena 90 kr. Novi gg. naročniki dobijo I. in II. snopič za 1 gld. 50 kr. — Gluha pisma in listnice se prezirajo. Ormuž (Friedau) na Štajerskem.

Josip Kocijančič,

(334—1) koncipijent pri dr. Geršaku.

Kilovim

priporočamo G. Sturzeneggera v Herisavu (v Švici) mazilo zoper kilo. Ono je napravljeno brez škodljivih snovij, ter ozdravlja tudi prav stare kile, trebušne in maternične, popolnem. Dobiva se v piskrih po 5 mark (3 gold. a. v.) z navodom, kako se ima rabiti, in z neštevilnimi izpričevanji njega izvrstnosti. Dobiva se pri G. Sturzeneggeru samem ali pa tudi pri g. Biršiču, lekarnarju v Ljubljani, in pri g. Mittlbachu, lekarnarju v Zagrebu. (331—2)

Izpričevalo: Po mojem posredovanju ozdravilo je uže 21 osob, ki so imele raznih bolezni, mej njimi starček o 72. letu, sè strašno kilo. Ker sem duhovnik, nijsem se hotel dalje s tem pečati. A ker so me od mnogih strani zato prosili, ne morem jim odreči, ter se osmeljujem prositi vas, da mi za priloženih 15 gold. a. v. zopet obeh vrst mazil zoper kilo vposljete. V Albrechtfloru, Torontalskega komitata na Ogerskem, dne 21. februarja 1876. Miha Kanten, župnik.

Originalni Howe in Singer,

kakor tudi drugi izvrstni

šivalni stroji

s pismeno 5letno garancijo,

z vsemi vrstami ročne in strojeve svile in cvirna, strojevih olj in šivank, sploh vse, česar je treba za šivalne stroje vedno v največjem izboru po zopet znižanih fabriških cenah, dalje

Wertheimove kase in kasete

v vseh velikostih.

V mojej mehanični delavnici se šivalni stroji najbolj popravljajo in snažijo.

Za zunaj moj potnik, gospod Anton Grebenec, sprejema rad naročila in daje tudi potrebni poduk o strojih.

Franc Detter,

v Ljubljani.

Stari ali nepriročni stroji vseh sistemov se proti originalnim Howe ali Singerjevim zamenjavajo in izplačujejo. (239—5)